

Inleiding

Volgende week debatteert de Tweede Kamer met de nieuwe minister over de begroting VWS. De uitdagingen zijn groot. Nederland heeft een uniek, op solidariteit gebaseerd, zorgstelsel maar de toegankelijkheid daarvan staat al langere tijd onder druk door o.a. oplopende zorgvraag en arbeidsmarktkrapte.

Een bijkomende uitdaging is de nieuwe geopolitieke realiteit met grote impact op onze zorg. In het coalitieakkoord van het nieuwe kabinet wordt gelukkig al gepleit voor beleid waarin geopolitiek besef, Europese samenwerking en versterking van strategische sectoren, waaronder Life Sciences & Health centraal staan. Maar om ons zorgstelsel en in het bijzonder ons geneesmiddelenbeleid van kwalitatief hoog niveau en weerbaar te houden is meer nodig.

Als Vereniging Innovatieve Geneesmiddelen (VIG) vragen we in aanloop naar het begrotingsdebat de aandacht van de Tweede Kamer voor de internationale realiteit en de impact daarvan op onze zorg en in het bijzonder de beschikbaarheid van geneesmiddelen.

Weerbaar geneesmiddelenbeleid

Vanuit internationaal perspectief wordt Nederland gezien als een land dat succesvol is gebleken in het beheersen van de uitgaven aan innovatieve geneesmiddelen. We geven relatief weinig uit, maar combineren dat ook met een kleine afzetmarkt en langdurige, complexe toegangstrajecten.

In een wereld waarin het toelatings- en vergoedingsbeleid voor geneesmiddelen enerzijds en investeringsbeslissingen anderzijds steeds internationaler worden afgedwongen (MFN-beleid) vergroot deze combinatie de kwetsbaarheid van het Nederlandse stelsel. Nederland verliest terrein: we worden minder aantrekkelijk voor baanbrekend klinisch onderzoek en nieuwe geneesmiddelenintroducties laten steeds langer op zich wachten. Dat is geen gevolg van één beleidskeuze of van het handelen van één partij, maar van een systeem dat alleen naar Nederland kijkt en uitsluitend gericht lijkt op kostenbeheersing.

Die uitgangshouding is zorgelijk wetende dat het geneesmiddelenlandschap fundamenteel verandert. Als overheids-, zorgpartijen en sector staan we voor de gezamenlijke uitdaging om ons geneesmiddelenbeleid weerbaarder te maken in de huidige internationale realiteit. Er is een nieuwe balans nodig tussen betaalbaarheid, kwaliteit en beschikbaarheid van geneesmiddelen.

De situatie

- Internationaal gezien is de positie van Nederland fragiel: we combineren relatief lage uitgaven aan een kleine afzetmarkt voor innovatieve geneesmiddelen;
- De internationale panelen schuiven door het Amerikaanse geneesmiddelenbeleid (zgn. Most-Favored Nation beleid) waarin (netto) geneesmiddelenprijzen daarvoor het eerst worden gekoppeld aan netto prijzen in vergelijkbare landen en Nederland daarin expliciet op de radar staat;
- Bedrijven worden vanuit continuïteitsperspectief gedwongen om op een andere manier te kijken naar hun internationale risicomanagement. Dit heeft gevolgen voor 1) het introduceren van nieuwe

geneesmiddelen en 2) voor investeringen in klinisch onderzoek en onderzoeks- en productielocaties.

- Deze situatie heeft niet alleen gevolgen voor Nederland, maar voor vrijwel alle landen in Europa. Om hun weerbaarheid te vergroten zetten diverse landen nu al stappen in hun geneesmiddelenbeleid om zo beschikbaarheid van innovatieve geneesmiddelen voor patiënten te beschermen (bijlage).

Van ‘nee, tenzij’ naar ‘ja, mits’

Nederland staat voor een keuze. We kunnen blijven vasthouden aan een systeem waarin onzekerheid en risico's ten koste van alles moeten worden vermeden, met als gevolg dat het zorgniveau daalt omdat de nieuwe generatie geneesmiddelen niet meer in deze mal past. Of we kunnen overstappen naar een systeem van strategisch partnerschap waarin we innovatie omarmen en afspraken maken over de omgang met onzekerheid, door ruimte te geven aan innovatieve toegangsmodellen. Als overheid en sector in deze gemeenschappelijke verantwoordelijkheid slagen maken we Nederland weerbaarder in een wereld met toenemende (handels)spanningen en strategische afhankelijkheden.

Weerbaar en samenhangend geneesmiddelenbeleid verbindt snelle, voorspelbare toegang tot geneesmiddelen (de thuismarkt) aan een stimulerend innovatie- en vestigingsklimaat. Dat is geen sectorbelang, maar een randvoorwaarde voor goede patiëntenzorg en een weerbaar zorgstelsel, zoals ook is verankerd in het rapport-Wennink.¹

Handelingsperspectief voor de Tweede Kamer:

1. Weeg geopolitieke ontwikkelingen en effecten van het MFN-beleid expliciet mee in nationaal zorgbeleid, zoals in het advies MAUG en het Toekomstbestendig Stelsel Geneesmiddelen (TSG).
2. Beschouw het versnellen van toegang tot geneesmiddelen als randvoorwaarde om Nederland aantrekkelijk te houden voor nieuwe, effectieve geneesmiddelen en investeringen in klinisch onderzoek en onderzoeks- en productielocaties.
3. Verbeter de dialoog tussen de overheid, de geneesmiddelensector en andere zorgpartijen om beleidskeuzes voor patiënt, zorgsysteem en maatschappij te monitoren.

¹ Rapport Wennink. *De route naar toekomstige welvaart*, p. 105

Bijlage: Lessen uit andere Europese landen

Ook in andere Europese landen groeit de bewustwording over de consequenties van het MFN-beleid. Het verschil met Nederland is dat bijvoorbeeld onderstaande landen wel analyses en beleidskeuzes maken om hun patiënten en zorgstelsels te beschermen tegen geopolitieke veranderingen in het mondiale geneesmiddelenstelsel. Hiervan kunnen we leren.

Land	Beleidsinzet
België	Per 1 januari 2026 is beleid geïntroduceerd dat tijdelijke vergoeding van veelbelovende geneesmiddelen mogelijk maakt en stelt hiervoor 25 miljoen euro beschikbaar.
Duitsland	De Bundesrat pleit voor snelle hervorming van de Duitse wet die bepaalt hoe geneesmiddelen worden beoordeeld en geprijsd, waarbij rekening wordt gehouden met stimulans voor R&D, toegankelijkheid en betaalbaarheid.
Verenigd Koninkrijk	De Britse overheid heeft een geneesmiddelenovereenkomst ² gesloten met de VS waarin is besloten om het Britse toegangstelsel te moderniseren, onder meer via indexatie van QALY's en lagere regeldruk in toegangsprocedures.
Zweden	De Zweedse minister van Volksgezondheid kondigde december jl. ³ namens zijn kabinet een aantal overheidsopdrachten aan om o.a. de impact van veranderingen in de mondiale geneesmiddelenstelsel op het Zweedse toegangstelsel te analyseren. Belangrijk onderdeel hiervan is een overheidsdialoog met patiënten, geneesmiddelenontwikkelaars en zorgverleners.
Zwitserland	In het Zwitserse Parlement ligt, deels n.a.v. geopolitieke ontwikkelingen, een majeure hervorming van het toegangstelsel voor om onder meer versnelde, voorwaardelijke toelating voor significante medische behoeften mogelijk te maken. Daarnaast heeft de Federale Overheid een Life Sciences-commissie opgericht om beleidsaanbevelingen omwille het vestigingsklimaat te maken met nadruk op klinisch onderzoek, prijsstelling, arbeidsmarktbeleid, fiscaal beleid en intellectueel eigendom.

² [Landmark UK-US pharmaceuticals deal to safeguard medicines access and drive vital investment for UK patients and businesses - GOV.UK](#)

³ [DEBAT: Hoe we wereldleider worden in de levenswetenschappen](#)